

Nettolista

Frågeställningar i Förenklingsresan för Livsmedelsindustrin

Export

Handelsavtal

Bra att ministern besöker andra länders politiker för att diskutera exportmöjligheterna. Flera länders regelverk motverkar import.

Svenska myndigheter varit behjälpliga och försökt göra förenklingar. Här är det vissa mottagarländer som hela tiden hittar nya hinder för att försvåra importen. Vi är tacksamma om våra myndigheter fortsätter att göra vad de kan för att försöka påverka importländerna att underlätta frihandeln.

Viktigt att arbeta vidare med landgodkännanden.

Stöd för export

Företag upplever att de inte känner till möjligheterna till stöd för export tillräckligt väl.

Företag upplever att Business Sweden har långa beslutsvägar och tungrott regelsystem. De måste göra det lätt att delta i aktiviteter som erbjuds.

Eftersom det tar tid att utveckla nätverk i nya exportländer, önskar man stöd med längre löptider. Främjande tar tid och kräver resurser i 5 år.

Förenkla för mindre aktörer att delta på större mässor utomlands för att under några år nöta in sitt koncept och marknadsföra sin export.

För att öka exportandelen krävs ökad marknadsföring.

Hur kan de olika verken, gemensamt eller var för sig bidra till att förenkla för svenska livsmedelsföretags exportsatsningar? T.ex. genom konkreta mål i livsmedelsstrategin, bättre samordning i Business Swedens regelverk eller utökat samarbete med Livsmedelsföretagen.

Svenskt ursprung på kött är inte nödvändigtvis det som lockar konsumenter i andra länder, där man har andra kvalitetsvärderingar. Fokus bör vara på slutprodukten. Svenska produkter ska kunna gynnas och värdena förstärkas på andra sätt.

En exportstrategi måste snegla på andra länder och göra minst detsamma. Sverige behöver tänka långsiktigt. Sverige måste satsa och det behövs uthållighet.

Danskarna har så kallade "handelshus" på plats utomlands som underlättar för företag att snabbt få kontakter och etablera sig. Behöver inte vara komplicerat eller stort, räcker många gånger med ett kontor med tillgång till skrivbord och wifi där företagaren kan ha sin bas och utgå ifrån.

Bilaga till Handlingsplan för Förenklingsresa för livsmedelsindustrin

Det är bra att samarbeta med andra företag vid exportlansering på en utländsk marknad. Man krokar arm för att gemensamt snabbare hitta affärer. Företagen behöver få hjälp att få nätverk och goda exempel.

Myndigheterna kan hjälpa till att förmedla affärskontakter för svenska exportföretag i Europa, utanför Europa och USA för att stimulera exporten. Tänk lite mer som Danmark och Storbritannien.

Gäller EU-reglerna lika i alla EU-länder? Gynnas/missgynnas några producenter vilket i så fall snedvrider konkurrensen?

Vilken kunskap har Sverige om lobbyarbetet i Bryssel och vad görs för att få utvecklingen att gå åt rätt håll?

Logistik

Logistiken är ett särskilt problem för branscher med kylvaror med begränsad hållbarhet. Korta hållbarhetstid innebär att företagen måste skicka mindre leveranser oftare och det blir kostsamt.

Information och kontakt med myndigheter

Upplysningen och serviceskyldighet

På SLV är det svårt att komma vidare genom Upplysningen för att kunna föra en dialog. Vid svar per mail finns ingen personlig avsändare.

Olika myndigheter utövar sin serviceskyldighet enligt förvaltningslagen mycket olika.

Dialog med företag

SLV för dialog med branschorganisationer istället för med enskilda företag. Alla företag har dock inte specifika branschorganisationer. Li finns ju, men de är så stora och allmänna att de inte på ett initierat sätt kan företräda alla sakområden bland livsmedelsföretagare. Önskar mer direkt kontakt.

Myndigheter i debatten

Skulle önska att myndigheter var mer synliga i debatten. Det behövs ibland sakliga inlägg grundat på vetenskap. T.ex. beträffande E-nummer. Hur ska vi bemöta synpunkter om att de är farliga när de i själva verket representerar säkerhet?

Livsmedelsdatabasen

Livsmedelsdatabasen är ett utmärkt stöd till företag, konsumenter och dietister. Det finns dock flera problem med den nuvarande: Den uppdateras inte tillräckligt ofta (2 ggr/år), metodiken för att räkna ut näringsvärden (t.ex. protein) är inte samma som den som används, och finns att tillgå på SLVs webb, för att räkna ut näringsvärden till näringsdeklarationen. Det kan därför bli en differens. Många livsmedel kan vara helt olika uppbyggda beroende på produkt och därför kan metoden ge vag information om näringsvärdet. För att få det korrekt borde varumärket användas. Detta gäller särskilt

Bilaga till Handlingsplan för Förenklingsresa för livsmedelsindustrin

livsmedel som inte passar in i normen för den kost som hittills registrerats – och normen ändras nu fort. Hjälper gärna till i det arbetet.

Gemensamma riskbedömningar

Kraven på livsmedelsföretag att göra riskbedömningar om livsmedelsbrott har blivit mycket större sen hästköttsskandalen. Bland annat kräver BRC detta. Eftersom alla företagare sitter med samma problem finns en önskan om att skapa gemensamma riskbedömningar. Exempel på situationer som bäddar för fusk är olika ingredienser vars tillgång fluktuerar över tid och där det är höga priser, t ex vanilj.

Undersökningar om konsumentbeteende

Konsumentbeteende är viktigt men dyrbar kunskap. Det borde finnas ekonomiskt stöd till företag för att göra sådana undersökningar. Alternativt kan myndigheterna göra eller bekosta undersökningar som blir tillgängliga för alla livsmedelsföretag.

Omvärldsbevakning

Ungdomsambassadörer skulle kunna praktisera på SLV för att ge sin syn på vad den nya generationen önskar och tycker är viktigt.

Samarbete mellan myndigheter

Hur samarbetar myndigheter med varandra? Naturvårdsverket har nyligen gjort en hållbar konsumtionsundersökning om livsmedel som inte ser ut att vara samordnad med SLVs kostråd.

SLVs kostråd försvårar för mjölkproducenter. Kött och mjölk hamnar i "samma grupp" även om det skiljer mellan köttets och mjölkens miljöpåverkan. Svensk mjölk bidrar till många andra miljöaspekter, bl.a. öppna landskap, biologisk mångfald mm. Mjölk har dessutom mycket näring per klimatpåverkan vilket inte lyfts fram. Mjölkproducenter får också stöd från staten för att bedriva sin verksamhet.

Information om aktiviteter

Kommunicera bättre vad som gjorts och görs från myndigheternas sida t.ex. när det gäller landgodkännanden.

Information om regelverk

Det skulle underlätta mycket om det fanns en kanal in till myndigheterna. Flera myndigheter kan behöva bli inkopplade till samma fråga och det vore förenklande om ingången var densamma.

Bilaga till Handlingsplan för Förenklingsresa för livsmedelsindustrin

Vi skulle behöva mer stöd att ta reda på nationell lagstiftning i andra länder världen över. Önskvärt att myndigheterna i samarbete med branschorganisationer sprider information om nya regelverk på viktiga tredjelandsmarknader för svensk export eller åtminstone kan ge kontaktuppgifter till instanser som kan hjälpa till i viktiga länder.

Det ska vara lätt att göra rätt. Skulle t.ex. uppskatta en enkel guide till svenska livsmedelslagstiftningen.

Importguiden på verksamt.se är ett bra exempel på samordning mellan myndigheter och förenklingsresor för företagen.

Det kan vara svårt att få kontakt med en person med rätt kompetens och det råder oklarhet om vem som är ansvarig hos vissa myndigheter.

Det finns bristande kunskap om varandras (myndigheternas) regelverk.

Regler och råd från olika myndigheter bör inte krocka med varandra som t.ex. klorbaserade rengöringsmedel är bra för hygien men inte accepterade av miljöskäl eller när Arbetsmiljöverket rekommenderar att bygga in produktionsmaskiner för att minska buller medan Livsmedelsverket inte vill det av hygienskäl.

Attityd och förståelse

Myndigheter bör kalla kunder för kunder, dvs. dem man finns till för. Generellt är myndigheters tolerans mot kundens beteende låg medan de själva förväntar sig stor tolerans för sitt eget beteende.

Företaget anser att myndigheter som har kontakt med företag borde ha kunskap om och förståelse för företagen och deras verksamhet och att en attitydförändring behövs.

Hemsidor

Det är svårt att hitta information på myndigheternas hemsidor. T.ex. är det svårt att hitta vad som gäller beträffande tvär- och basvillkor på Jordbruksverkets hemsida.

Tullfrågor

Tillståndsprocessen hos tullen har försämrats. Nu ska tillstånden förnyas i olika intervaller och det krävs nu betydligt mer arbete än tidigare, även om det bara är en förlängning man vill ha tillstånd.

Livsmedelskontroll

Kontroll för säkra produkter

Reglerna kring livsmedelskontrollen borde fokusera på helheten och styra mot slutmålet säkra produkter. För det krävs välutbildade inspektörer med bra attityd och gott bemötande. Kontrollerna är viktiga men vi önskar se mer av resonemang, råd och erfarenhetsutbyte med kontrollanterna. Företag vill göra rätt från början.

Likvärdig kontroll

Kommunernas varierande kompetens skapar brister i bedömningen och innebär olika tolkningar på olika ställen i landet. Det finns behov av central styrning och färre kontrollmyndigheter för att säkra lika villkor. Kanske lagstifta om ökad regional samordning?

Vi vet att Livsmedelsverket har åtgärder på gång, förändringar i föreskrifter om offentlig kontroll. Använd föreskriftsrätten och informera om att efterhandsbetalning är möjlig.

Önskar digitalisering av den offentliga kontrollen. Det skapar bättre insyn och tydlighet kring vad som kontrollerats och skulle kunna samköras med företagens system för spårbarhet.

Önskar standardiserad blankett för kontroll, för tydlighetens och likvärdighetens skull. Riskbaserat tänkande ska ändå vara en grundinställning.

Certifieringar och riskklassificering

BRC-systemet skapar ordning och struktur, men det krävs en hel del dokumentation. Det innebär att vi ofta inte kan anlita små och lokala leverantörer, eftersom de inte har kapaciteten att införa och upprätthålla ett sådant system. Det skapar inte tillväxt underifrån med fler företag.

BRC7 (senaste versionen) är mycket tuff och mer detaljstyrd än någonsin. Systemet upplevs inte stötta verksamheten och överväger att gå över till ISO, som upplevs göra det. Det förefaller som om fler och fler går över till ISO och det verkar accepteras av detaljhandeln.

BRC-standarden upplevs ha strängare regler än livsmedelslagstiftningen. Skulle man kunna låta dessa kontroller delvis ersätta den offentliga kontrollen? Hade allra helst velat ha ett statligt system som medfört lika och god kontroll av alla och som accepterades i branschen.

Hur görs riskklassificering bland kontrollmyndigheterna? Hur beaktas tredjepartscertifieringar? En högre riskklassificering resulterar i större administrativ börda och högre kostnader för kontrollen.

Önskar större samverkan mellan egenkontroll och offentlig kontroll. Inför gemensamma digitala system och verktyg för kommunerna.

Internationell standard

Önskvärt med en internationell kvalitetsstandard av livsmedelskontrollen för kontroll av leverantörer från andra länder.

Kontrollansvar för åkerinäringen

Det måste bli bättre ordning på åkerinäringen. Ska företagen behöva bedriva kontrollverksamhet på de bilar och chaufförer som hanterar gods till och från anläggningen.

Livsmedelsfusk

Vi misstänker/"vet" att det finns en hel del restauranger som anger en viss vara på menyn, men som inte använder den varan. Hur arbetar myndigheterna för att minska denna typ av fusk?

Regler

Hälsomärkning

Regler för närings- och hälsopåstående är krångliga och hämmar produktutvecklingen. Man får inte ens lyfta om produkten uppfyller SLVs näringsrekommendationer. Konsumenternas förtroende för hälsopåståenden (och företag) minskar med nu gällande lagstiftning eftersom företagen bara får använda de existerande hälsopåståendena fast de inte alltid är de mest relevanta.

Myndigheter bör ta en större roll i hälsodebatten och hävda vetenskapliga argument.

Nyckelhålsmärkning

Nyckelhålsmärkningen, som skulle förenkla konsumentförståelsen för näringspåståenden på produkter verkar ha minskat i användning. Vad händer med den?

Livsmedelskategorierna bygger på traditionella livsmedelsgrupper. Det försvårar att marknadsföra nya och hälsosamma alternativ. I senaste föreskriften har Livsmedelsverket tagit in vegetabiliska alternativ till mjölkprodukter. Det finns flera näringsrika glutenfria cerealie-alternativ (quinoa, amarant, bovete) som borde få räknas som fullkorn. Då skulle fler glutenfria produkter kunna få Nyckelhålsmärkning.

Märkning av glutenfritt

Idag är märkningen av glutenfria produkter frivillig och privat (det överkorsade axet/crossed grain). Det är ett system som är både kostsamt och kräver särskild kontroll. Användning av ett internationellt eller åtminstone EU-gemensamt system skulle förenkla för alla parter. Ett förslag är den CODEX som kom inom EU 2010 och som även används av USA och Canada, dvs att <20ppm gluten får kallas glutenfritt.

Symbol för hållbarhet

Föreslår att det införs en "hållbarhetssymbol" i paritet med nyckelhålssymbolen. Det är viktigt för konsumenterna för att underlätta att göra medvetna val.

Annan märkning

På frysta produkter måste anges att den inte bör/ får/ skall frysas om trots att bröd mycket väl klarar det. Det avskräcker säkert konsumenter på många marknader. Reglerna gäller för kött och liknande men borde kunna anpassas efter produkt.

Alla råvaror innehållande <20 ppm gluten får kallas glutenfria. Ändå måste glutenfri vetestärkelse och specialhanterad, glutenfri havre markeras som en allergen på ingrediensförteckningar med anledningen av att det kommer från vete och att man inte gör skillnad på glutenfri och konventionell havre.. Samtidigt som t.ex. vetebaserad glukossirap och vetebaserade maltodextriner finns på undantagslistan och inte behöver märkas som allergen. Glutenfri vetestärkelse och specialhanterad havre skall inte behöva markeras som allergener.

Det finns otydlighet i informationsförordningen kring "Kan innehålla spår av"-märkningen som bidragit till ökade kostnader i handelsledet och försvårat för leverantörer och konsumenter.

Det krävs inte innehållsförteckning på baguetter i lösvikt, men om brödet packas för att säljas dagen efter till reducerat pris måste det märkas med innehållsförteckning.

Ska butiker vara tvungna att sätta näringsdeklaration på varor som packats om från större förpackning till mindre, t ex potatissallad, när det inte behövdes för den större förpackningen?

En hel melon behöver inget bäst-före-datum, däremot en delad. Den håller oftast betydligt längre än det datum som sätts och det innebär att den kanske måste gå som svinn fastän den är fullt användbar. Det blir ökat svinn.

Det blir mer matsvinn när man måste plocka bort ägg 7 dagar innan bäst föredatum, fastän vi inte har problem med salmonella och äggen klarar sig betydligt längre.

Vore bra att kunna göra förhandskontroll av märkning inför t ex en lansering för att förhindra ev återkallanden p g a felmärkning eller feltolkningar.

Krångliga och krockande regelverk

Det finns krockar mellan Informationsförordningen 1169/2011 och marknadsordningen 1379/2013 liksom det kommande spårbarhetssystemet kopplat till kontrollförordningen 1224/2009.

Småföretag kan ha svårt att skilja på lagkrav och krav från Handeln (Validoo, GS1).

Det är olika språkrav i olika regelverk beträffande märkning på frukt och grönt; SLV kräver att det är märkt på svenska, men enligt jordbruksverkets regler för primärproduktion räcker europeiskt språk.

Det är inte bra när lagstiftning, vägledning och föreskrifter som kommer från myndigheter inte är samordnade eller när de bidrar till hinder för oss att vara tydliga och informativa mot konsumenterna.

Regelverken är inte alltid förankrade i verkligheten. Myndigheterna borde utreda vad de nya regelverken innebär för företagen. Vi vill påverka så de inte försvårar i onödan.

Bilaga till Handlingsplan för Förenklingsresa för livsmedelsindustrin

I Sverige har det blivit tillåtet att berika vegetabiliska alternativ till ekologisk mjölk. Det borde vara tillåtet att berika dessa produkter även i andra EU-länder, så att man kan sälja samma produkt över hela EU även om det inte är krav på att berika dem där. I USA är det tillåtet.

Lagstiftningen kring animaliska biprodukter kan förenklas. Den bidrar till onödig arbetstid och krångel vid sorteringen. Dessutom bidrar den till försämring av miljön när det går till förbränning istället för biogasproduktion. Önskvärt att Jordbruksverket tar fram en vägledning.

När ett företag vill skänka eller sälja restprodukter från tillverkningen till djurfoder behövs att man är godkänd som fodertillverkare. Företaget upplever det administrativt krångligt att fylla i alla blanketter som krävs och menar att man ju är godkänd livsmedelsproducent och då borde det gå att förenkla den administrativa processen. I dagsläget överväger man att slänga det istället.

Utbildning/utveckling/personal

Kompetensförsörjning

Hur kan de olika verken, gemensamt eller var och en för sig stimulera och stötta kompetensutveckling inom svensk livsmedelsindustri för att öka kunskapen och attrahera de bästa medarbetarna?

Det är svårt att få tag i arbetskraft, särskilt med någon form av utbildning. Bidragande faktorer är också företagets läge och låg status i livsmedelsindustrin generellt. Idag utbildar vi ofta våra medarbetare själva, vilket är en stor investering för ett litet företag.

Företagen ser vikten av god livsmedelsutbildning på alla nivåer.

Man föreslår en gymnasieutbildning i livsmedelsproduktion med inriktningar på exempelvis kött och mejeri, för att skapa konkurrenskraft för svenska livsmedelsföretag.

Det finns inte längre någon professur med köttkunskaper och det forskas för lite inom området. Det kommer försämma utvecklingsmöjligheterna inom branschen i framtiden.

Saknas många utbildningar, t ex mejeriutbildning och i odling av kryddväxter.

Saknar möjlighet att validera bagare och inte bara personer med svensk utbildning. Utöka bageriutbildningen och inte bara gymnasieprogram för ungdomar.

Jobb för nyanlända

Livsmedelsindustrin tar gärna emot nyanlända. Viktigt dock att nyanlända snabbare ska få möjlighet att lära sig svenska och grundläggande livsmedelskunskap så det blir enklare att anställas. De har nu svårt att komma in på arbetsmarknaden p g a tröga regelsystem.

Kompetensutbyte mellan myndigheter och företag

Personalutbyte mellan myndighet och företag – ”prao” – skulle kunna vara en form av kompetensutveckling. Det skulle kunna öka förståelsen för varandras verksamhet. Särskilt viktigt då det kommer ny personal och handläggare.

Det borde inrättas ett system där forskare får arbeta på ett företag eller myndighet, för att både lära och lära ut, med målet att skapa innovationer.

FoU

Önskar att det fanns FoU-stöd även för små verksamheter.

Det är viktigt med processutveckling. Vi behöver automationslösningar även för mindre/medelstora industrier t ex bagerier med hög personalintensitet. Var finns möjlighet till koordinerad utveckling förutom via Livsmedelsföretagen?

Tillämpning av regler inom EUs strukturfondsprogram

Norrmejerier utestängd från deltagande i utvecklingsprogram. Företagets storlek är en begränsning för att delta i EU:s strukturfondsprogram, trots att det är i form av ekonomisk förening som ägs av och gynna jordbruksföretag. De företag som anses bidra till landsbygdens utveckling. Det kan handla aktiviteter/arbete för innovationsutveckling, kunskapsökning, breddning av verksamheter, utbildning.

Kompetensutveckling inom dagligvaruhandeln

Informera om och ge stöd till kompetensutveckling inom dagligvaruhandeln.

Möjlighet till anpassad rådgivning och kompetensutveckling av landsbygdshandlare.

Driftsstöd och investeringsstöd till glesbygdsbutiker

Det är glädjande med nya driftsstödet till glesbygdsbutiker. Hur kan vi tillsammans öka kunskaperna om investeringsstödet och ansökningsförfarandet?

Övrigt

Samhällsplanering

En landsväg ska flyttas vilket försämrar läget för kunder till fabriksbutiken. Information och dialog med företaget bristfälligt.

Stockholms kommun planerar ett nytt livsmedelscentrum men kommer aldrig till beslut. Det hämmar investeringar i vissa företag och andra lämnar klustret för att kunna investera. Beslutsförmåga och handlingskraft för dålig vilket inte är bra för företagsklimatet.

Industriområdet där företaget ligger ska bli bostäder. Ingen kommunikation med företaget kring frågan. Irritation eftersom det gjorts stora investeringar nyligen.

Ett företag vill bygga ut omgående, men bromsas av att kommunen inte har kapacitet i avloppsreningen och kommunen verkar inte prioritera utbyggnad. Det kommer troligen ta många år innan tillståndprocessen är över och eventuell utbyggnad blir av.

Vattenförsörjning

Viktigt att det finns en krisplan för vattenförsörjningen i kommunen och att företagens behov beaktas i den. Verksamheten är beroende av att det finns vatten.

Rening och Avloppsutsläpp

Företagen borde kunna förhandla med t ex de kommunala reningsverken om hur mycket man får lov att släppa ut eftersom det är de som tar hand om vidare rening. Idag bestäms det i miljööverdomstolen.

När ett reningsverk blir överbelastat till följd av ökad bostadsproduktion måste det byggas nytt. Den del som då tar hand om industrireningen ska bekostas av industrin, står det i lagen. Detta trots att det inte behövs en nybyggnation orsakat av industrin. Är detta rimlig kostnadsfördelning?

Klagomål på lukt och buller

Sommargäster klagar återkommande och skapar en stor mängd arbete helt i onödan. Företaget sköter sig inom de gränser som man har tillstånd för. Är det rimligt att de ska kunna ställa till med problem? Det borde bara vara den lokala befolkningen som hade rätt att klaga.

Pollinatörer och kemikalier

Pollinatörer är en viktig del för lönsamheten i jordbruket. Förenkla för att skydda pollinatörer mot kemikalier.

Småbryggerier

Alkoholskatten missgynnar de små bryggerierna i förhållande till konkurrenterna utomlands. EU ger möjlighet för medlemsstaterna (MS) att ha differentierad alkoholskatt för små bryggare. Sverige borde införa det. Det ger inte sämre hälsa men mer landsbygdsutveckling. De flesta andra MS har det.

Tillåt gårdsförsäljning av egenproducerade alkoholhaltiga drycker. Betyder mycket för besöksnäringen och påverkar inte folkhälsan eftersom dryckerna normalt är dyrare än importerade varor.

Man får inte lämna in mer än 10 kkr på ett kort till banken för att försvåra penningtvätt. Kostsamt för landsbygdsföretag, då flera personer måste åka till banken för att lämna in dagskassan.

Alkoholproduktion, administration och skatter

Vi borde inte behöva betala in skatt på producerad vara, dvs. innan varan är såld.

Förenkla genom att slopa dokumentkrav när man flyttar varor mellan lagerplatser inom bryggeriområdet.

Det finns mycket dryckesutveckling i Sverige nu. Det är dock svårt att få in nya produkter på Systembolaget. De vill inte ta in produkter som inte är "typiska", dvs som redan är kända sedan länge.

Tillståndsgivningen och kontrollen av utskänkingsställena borde vara lika i alla kommuner. Nu verkar det styras av personliga åsikter hos kontrollanten i respektive kommun.

Remisser till branschen

Branschorganisationer vill vara remissinstans/ bollplank då det ska ske förändringar som rör branschen

Glutenfria råvaror

Vi vill kunna köpa fler glutenfria varor från Sverige, t ex glutenfri vetestärkelse.

Tips för konkurrenskraft

Det är viktigt med långsiktiga strategier för såväl livsmedelsproduktion som export. Stabila förhållanden och tydliga handlingsplaner som alla står bakom underlättar utveckling. Hemmamarknaden räcker inte för att upprätthålla infrastrukturen.

Viktigt att se över självförsörjningsgraden för foder.

I en del andra medlemsstater får lantbrukarna extra bidrag om de nationella kraven orsakar merkostnad. Svenska djur har ännu högre krav på sig = högre produktionskostnader. De kraven måste användas som konkurrensfördel.

Andra länders livsmedelsbransch har större representation i Bryssel än Sverige.

Branschen behöver draghjälp för att höja statusen i näringen.

Regler för växtskyddsmedel i Sverige kan inte avvika för mycket från vår omgivnings.

Digitalisering

Handeln är intresserade av myndigheternas arbete i samband med regeringsuppdraget Digitalt först och en effektivare resursanvändning.

Fler tips och önskningar

Tacksamma för att staten försöker förenkla. Tyvärr är t.ex. informationsförordningen, marknadsordningen och det nya spårbarhetssystemet inte exempel på förenklningar.

Säkerställ relevant kompetens på regional nivå för effektiv handläggning på myndigheter.

Landsbygdsstödet borde ges till kreativa personer.

SJV vänder sig ofta till LRF, men de är för industriella och de små företagen borde också bli lyssnade på.

Matlandet hade fler enkla metoder som var bra.

Småskaliga företagare borde också finnas med på statsbesök.

Det skulle behövas fler coacher som hjälper företagen att skriva ansökningar till olika typer av stöd.

Inför årliga träffar mellan branschen och myndigheterna

Det behövs praktiska verktyg för små företag

Restaurang och storkök borde också omfattas av Förenklingsresan för att få förståelse i hela kedjan.